

fakľ'a - pochodeň

faksimile - z lat. fac simile – „urob obdobne“; dokonale remeselne prevedená reprodukcia významnej historickej písomnej pamiatky; meradlo reprodukcie k originálu 1:1; pôvodne iba písaných textov, neskoršie aj obrazových a viacfarebných predlôh; pozri *dielo literárne; novoročenka, Beatus*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Facsimile>

faksimilový drevoryt a drevorez - v *grafike umeleckej/grafike voľnej tlač z výšky*; v užšom zmysle *drevorez* alebo *drevoryt* prevedený podľa kresby, ktorú umelec sám zrkadlovo nakreslil na vyhladený alebo kriedovým povlakom potiahnutý *štočok*; postup užívaný od vzniku drevorezu; v širšom zmysle každý verný a v rovnakej veľkosti prevedený prevod predlohy do štočku; faksimilové drevorezy a drevoryty prevažne reprodukčnej povahy (pozri *grafika užitá a reprodukčná*); rozvinuté plne v pol.19.st., keď boli ako *faksimile* tlačené stredoveké *rukopisy, inkunábule, grafické listy*; predstavovali vrchol reprodukčnej techniky na úrovni dnešnej *svetlotlače* a fotomechanických techník (pozri *fotošablóna*); po ich zavedení faksimilová tlač ustúpila, v 20.st. požiadavka umeleckej autenticity, jednoty umenia a remesla (pozri *craft spirit*); (rytci: M.Weber, O.Bangeman, A.Lepère, J.L.Perichon; kresby: A.Rethel, A.F.Menel, E.Delacroix, G.Doré)

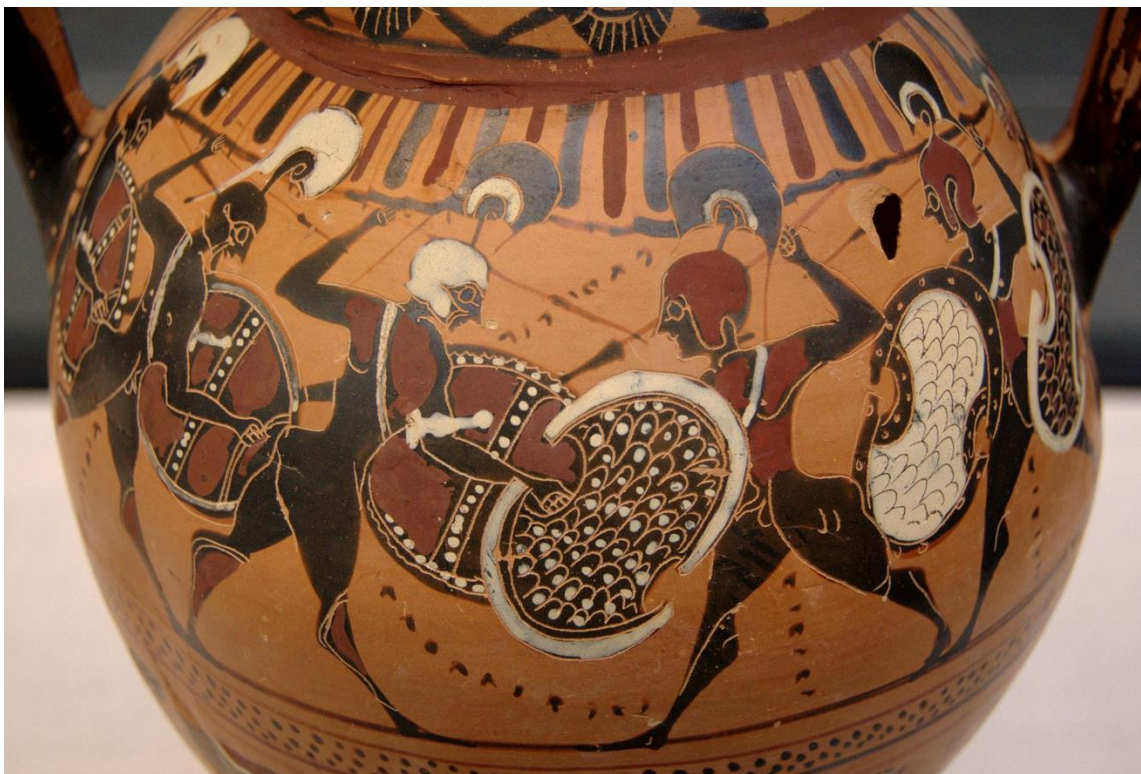
faktura - z lat.faktura – „robiť spracovať“; vyjadrenie základného rysu *výtvarného umenia*: vytvorenie diela podmienené výberom prostriedkov a spôsobom opracovania; súčasťou faktury je umelecký *rukopis* a *duktus*

falanga - v užšom význame staroveký bojový šík členený do hĺbky 8 radov, od 4.st.pr.Kr. až do 25 radov v počtu 4.-16.tisíc mužov; vlastná falanga tvorená ťažkoodencami (pozri *hoplites*) s 8 m dlhými kopijami, na krídlach ľahkoodenci a jazda; rímsky variant - *manipul*; pozri *grécki bojovníci*

http://en.wikipedia.org/wiki/Phalanx_formation
http://it.wikipedia.org/wiki/File:Greek_Phalanx.jpg
http://it.wikipedia.org/wiki/Falange_macedone

Hoplites (protokorintský štýl, čierno figurový aryballos, 580-560 pr.Kr.)

Tyrhénska skupina: Bojujúc falanga (čierno figurová amfora, 560 pr.Kr.)

falc - lat. palatium > nem. Pfalz; opevnené panovnícke sídlo, rezidencia cisárov, kráľov alebo biskupov alebo územie pod správou z 9.-12.st. (pozri *karolínske umenie*, *otonské umenie*); tvorí uzavretú dispozíciu s kaplnkou (pozri *kaplnka poschodová*, *kaplnka palácová*), palácom s reprezentačnou sálou - *aula regia* v poschodí a so súborom hospodárskych budov; pozri *stredoveké profánne stavby*; *sála priečna*

Falck Jeremias - (†1667); barokový rytec poľského pôvodu

http://en.wikipedia.org/wiki/Jeremias_Falck

J. Falck: Kladenie do hrobu (1655-1660)

Falcko - pôvodne historické územie na západ od Českého lesa, na obidvoch brehoch Rýna

faldistorium - obradné cirkevné kreslo so skríženými nohami, niekedy skladacie a bez operadla; zvyčajne zdobené rezbami so zvieracími motívami (levia tlapa a hlava), s esovitými rebrami; rozšírené v talianskej renesancii; vyvinulo sa z rímskeho *kurulského kresla*; pozri *fotel*; *mobiliár*, *nábytok*

Faldrus Ján - pozri *Kunstverein/Presburger Kunstverein*

faléra - kovový liaty alebo vykovaný kotúč, zdobený rôznymi technikami, súčasť slávnostného konského postroja na čele a po stranách v spojení s remeňmi; od konca *doby bronzovej* až po *stredovek*

falický symbol - *symboly falické*

Falconetti Angiolo - (†1572); taliansky rytec; pozri *talianski rytci*

<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/49.95.286>

A. Falconetti podľa G. Romano : Apollo, Pegasus a prameň Hippocrene (pol. 16.st.)

fallas - španiel. falla – „svätajánsky oheň“; *španielske* figuríny ako súčasť ľudových obradov vo Valencii; zhotovované s *kartónu*, dreva, papiera, vosku, často dosahujúce výšku trojposchodových až štvorposchodových domov; zapáľované v noci z 19.-20.marca počas petárd a hudby; pôvod v 18.storočí, keď remeselníci vyhadzovali z dielni odpadový materiál a spoločne ho zapáľovali; *figuríny* predstavujú nejaké remeslá alebo záujmové skupiny; od roku 1901 vytvorené presné pravidlá a odmeny pre autorov najlepších diel; v dnešnej dobe chápané ako súčasť tradície a kultúry národa

falos - *falus*

faloš - pozri *podvod*

tzv. **falošná hlava/falsa cabeza** - guľa vypchaná bavlnou a pripevnená k tzv. *pohrebnému zámotku* (incká *múmia* z Puruchuco Huaquerones v Peru); dáva zámotku podobu obrovského ľudského tela; pozri *indiánske kultúry*

falošné slnko - *parhelium*

falošný boh -

http://en.wikipedia.org/wiki/False_god

falošný Dimitrij/Dimitrij Samozvanec I. - niekedy tiež Lžidimitrij; podvodník predstierajúci, že je carevičom Dimitrijom, zázračne zachráneným synom cára *Ivana Hrozného*, (carevič zomrel na ďalekom mieste za nevyjasnených okolností ranou nožom do krku a z vraždy bola obvinená jeho matka); bol prvým z troch podvodníkov, ktorí o sebe tvrdili, že sú synmi Ivana Hrozného, a nárokovali si právo na ruský trón

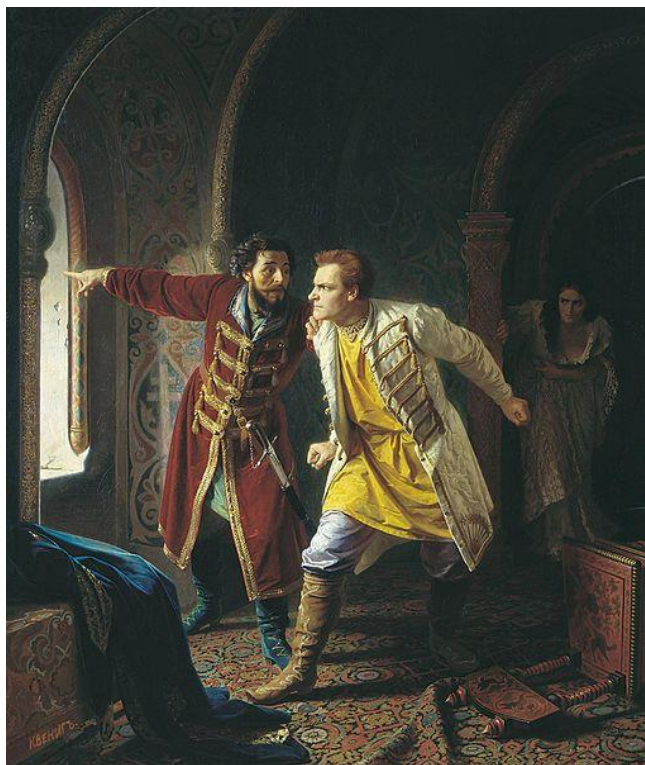
https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B6%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B9_I

N. N. Nevrev: Falošný Dimirij prisahá poľskému kráľovi Žigmundovi III. zavedenie katolicizmu v Rusku (1874)

N. N. Nevrev: Dimitrij Samozvanec u Vyšenského (1876)

K. B. Wenig: Posledné okamihy života Dmitrija Samozvanca I. (1879)

falošný mesiáš - pozri *Ad – Dajjal*, *Dadžďzal*, *Armilus*

falošný monument (v architektúre) - mnoho starovekých pamiatok bolo opakované v priebehu storočí, prestavaných, rozširovaných alebo skopírovaných; tieto procesy pokračujú do súčasnosti; tieto pamiatky sú súčasťou historickej, tradičnej, sociálnej a duševnej krajiny jednotlivcov; ak sa ich použitie alebo dokonca ich konštrukcia v súčasnosti nadobudla menší význam ako ich využitie či výstavba (povedzme v 18.st.), hovoríme o *neo* či *pseudo* štýloch; pozri *architektúra*

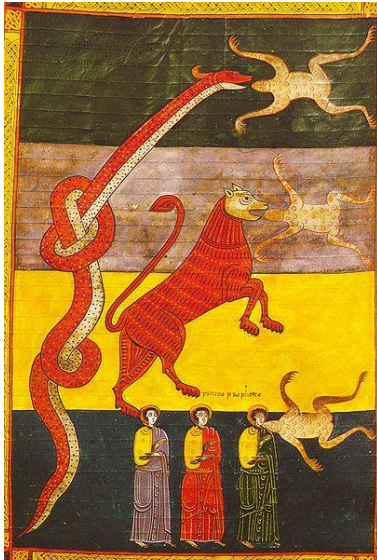

Zábavný komplex Prayag Film City (falošný monument, Chandrakona, Paschim Medinipur, západné Bengálsko, grécky revival, 2012)

falošný prorok - v *Zjavení Jána* predstavuje falošného proroka *Šelma zemská* v podobe tajomného mýtického zvieraťa s dvoma rohami podobným Baránkovým; prvý krát sa objavuje ako zviera vystupujúce zo zeme (13,11), potom ako falošný prorok (16,13: *Traja nečistí duchovia vychádzajúce v podobe žiab z úst draka, šelmy a falošného proroka*; 19,20: *Víťazstvo kráľa kráľov nad šelmou a Antikristom*; 20,10: *Premoženie diavla*); túto bytosť treba odlišiť od tvora uvedeného v 13,1 a ktorý sa bežne nazýva *Šelma morská* a má sedem hláv a desať rohov; pozri biblia, *Nový zákon*, *mandejci*; *Ad - Dajjal*

http://it.wikipedia.org/wiki/Falso_profeta

http://en.wikipedia.org/wiki/False_prophet

(16,13. Zatrúbenie siedmej poľnice. Sedem pliag. Vylatie šiestej čaše hnevu). **Traja nečistí duchovia vychádzajú v podobe žiab z úst draka, šelmy a falošného proroka** (Beatus Facundus, 1047)

(19,20. Posledné veci na konci sveta. Víťazstvo kráľa kráľov nad šelmou a Antikristom). **Zajatie Šelmy a falošného proroka** (Beatus Facundus, 1047)

(16,13-14. Sedem pliag). **Vylatie šiestej čaše. Traja nečistí duchovia vychádzajúci v podobe žiab z úst draka, šelmy a falošného proroka** (Apokalypsa Getty, 1255 - 1260)

Falošný prorok (Calvário de Plougonven vo Francúzsku)

Falošný prorok nahovára obyvateľov - (Zjavenie 13,13-15); Robí veľké znamenia pred ľuďmi, ešte aj to, že oheň zostupuje z neba na zem, a zavádza obyvateľov zeme znameniami, ktoré jej bolo dané konať pred očami šelmy. Nahovára obyvateľov zeme, aby zhotovili obraz šelme, ktorá dostala ranu od meča a ožila. Dostala moc dať obrazu šelmy aj ducha, aj aby ten obraz hovoril; námet z kapitoly *Šelma zemska*

(13,13-15. Šelma zemska). **Falošný prorok zvádza obyvateľov. Zabíjanie verných slovu Božiemu** (Apokalypsa 'Queen Mary, 14.st.)

(13,13. Šelma zemska). **Falošný prorok nahovára obyvateľov** (Apokalypsa z Angers, 1377-1382)

Šelma morská a falošný prorok (detail fresky z Apokalypsy, kláštor Osogovo, Macedónsko).

(13,13-15. Šelma zemská). Falošný prorok zvádza obyvateľov. Klaňanie obrazu šelmy (Apokalypsa Getty, 1255 - 1260)

(13,13-14. Zemska šelma). **Uctievanie obrazu šelmy. Falošný prorok nahovára obyvateľov a zvádza ich znameniami** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

(13,15. Zemska šelma). **Falošný prorok zvádza obyvateľov. Zabíjanie verných slovu Božiemu** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

(13,13-14. Zemská šelma). **Uctievanie obrazu šelmy. Falošný prorok nahovára obyvateľov** (Apokalypsa Cloisters, 14.st.)

(13,13-15. Šelma zemská). **Falošný prorok zvádza obyvateľov. Zabíjanie verných slovu Božiemu** (Apokalypsa 'Queen Mary, 14.st.)

M. Gerung: Dve šelmy (Ottheinrich-Bibel, 1530-1532)

(13,11-14. Šelma zemská). Šelma morská a zemská. Falošný prorok zvádza obyvateľov (drevorez, La sainte Bible en Francoys, 1530)

falsa cabeza - špan.; pozri tzv. *falošná hlava*

Falstaff - postava rytiera, komického pôžitkára zo *shakespearovských* hier

<http://en.wikipedia.org/wiki/Falstaff>

J. H. Füssli: Falstaff v koši na bielizeň (1792)

E. von Grützner: Falstaf (1921)

E. von Grützner: Falstaf (1906)

E. von Grützner: Falstaff s cínovým džbánom a cínú džbán a pohárom (19.-20.st.)

falus - gréc. falos – „*penis*“; symbol prírodnej plodivej sily (pozri *symboly plodnosti, bohovia plodnosti*), princíp mužského aktívneho *kozmogonického* princípu; zobrazovaný zvýraznený, najčastejšie v erekcii; kultový prvok od *praveku* (pozri *idoly*), často spájaný so svojim ženským náprotivkom (palica s otvorom, ženské plastiky s falom, často zafarbené na červeno, pozri *farebná symbolika: farba červená*); súčasť *kultu plodnosti* (rituálna súlož na poliach zaistujúca úrodu, zahrabávanie nahých mužov ležiacich v brázde); na falos sa prisahalo u *Semitov*, falos *svätca* uctievaný pre zaistenie potomkov, falos v podobe *amuletu* ochraňoval pred uhrnutím a stratou plodivosti, zabezpečoval dom a bránu; symbol rozšírený vo východných kultúrach, zobrazovaný maliarsky aj sochársky v *indickom umení* (pozri *lingam*), *tantrickom umení*, *africkom umení*, *budhizme*, *hinduizme*; významovo spájaný s *hadom* (pozri *oceánske umenie*), *rohom* (rituálna deflorácia žien), *býkom*, *baranom*, *pluhom*, *kladivom*, *šípom*, *kopijou* ap. (pozri *ašery*, *stĺp magický*); chápaný ako *strom života*, *os sveta*, jeho podoba prenášaná na architektúru: chrámy (*minaret*), *stĺpy*; magická sila falu znásobovaná tajomnosťou (falos v podobe ryby, ktorá má chvost z *figovníku*); falos nosený v sprievode bohov plodnosti (*Dionýzos*, *Pan*, *Hermes* ?; ich *atribútom* najmä *piniová šuška*; falos tiež atribútom *satyrov*); zhotovovaný ako veľká samostatná socha z kože, dreva a iných materiálov a vtedy samostatne uctievaný; falos aj súčasťou *hermy*; falické výjavy časté vo *vázovom maliarstve*; v *kresťanstve* záporne prehodnotený kult plodivosti: plodivý akt ako podmienka zachovania života považovaný za *hriech*, *nahota* za nemravnosť (> *obrazoborectvo* kresťanských misionárov v 18.st. v *Polynézii*; pozri *oceánske umenie*); napriek tomu isté pretrvávajúce symboly plodnosti: sošky *Lazára* vo forme falu kladené do hrobov, aby magicky zaistili nové zrodenie; *strom Jesse* zobrazovaný ako falos; vo význame falu roh *jednorožca*, *stĺpy Boaz a Jachin*; pozri *Ialia*; *hortus conclusus*, *idol torzálny*; *Uranos*; *koral*, *kačica*, *ryba* (Biedermann); *Bes* (Jordan); *hadie kamene*; *obriezka*; *pramúnia*; *palec*; *erotika/sex*; *ithyfalický*

Biedermann v súvislosti s heslom *kačica*: v Číne bolo meno kačica (ja) v mnohých oblastiach pohoršujúce, lebo malo jednak význam penis, jednak *homosexuál*; jedna zo siekt, ktorá svojim členom povoľovala len vegetariánsku stravu a kačacie vajcia, boli zakázané práve pre domnelé roztopašnosti v kulte

-v súvislosti s heslom *jednorožec*: *roh jednorožca* má často *falický* význam a prášok z neho sa cení ako prostriedok na posilnenie *potencie*; kresťanská *ikonografia* neskôr umiestňovala roh na čelo zvierat'a, kde je sídlo rozumu, čím sa zduchovňoval pôvodný sexuálny význam

Stamnos s falických plastovými ozdobami na origiastické rituály ženskej plodnosti (attický červeno figurový stamnos, 475-425 pr.Kr.)

falus Priapov - Priapov falus

falzifikát/falzum - čes. *padelek*; podvodná napodobenina

Baleka: dielo vytvorené napodobením cenného umeleckého *originálu* alebo napodobňujúce *štýl* umelca, dielne, okruhu apod.; vedome, podvodne ho vydáva za pôvodný s cieľom uplatniť sa na umeleckom trhu (pozri *umelecký obchod*); falzifikát môže napodobniť celé dielo alebo iba jeho časti, *podpis*, *datovanie* (pozri *atribúcia*), *prípisky*, *expertízy* ap.; falzifikátom môže byť *kópia* vydávaná za originál, alebo *reštaurovaním* nepatrných pôvodných zvyškov originálu dotvorené dielo; falzifikovanie sa rozšírilo v Európe počas *renesancie*, keď sa umelecké dielo stávalo na trhu

tovarom a prostriedkom na uloženie kapitálu a kedy historické povedomie doceňovalo umelecký odkaz minulosti, najmä antického staroveku; okolo 1400 vznikli falzifikáty antického umenia pre zbierku vojvodu z Berry (1340-1416; pozri *mecenáš*; na falzifikáty svojho umenia upozorňoval Dürer; zavedené *signovanie* umeleckých diel malo byť obranou voči falzifikátorom, ale naopak falzifikovanie uľahčilo; falzifikátori dosahujú dokonalosť vo voľbe *materiálov* aj technikom a umeleckom spracovaní (umelcov *rukopis*), dokážu urýchliť procesy starnutia farieb, vytvoriť stopy starnutia *krakelurami*, poškodením, napodobniť na rámoch a drevených sochách stopy po črvotočoch; v grafike sú padelané tlačiarne značky (pozri *grafická značka*), *podpisy*, *zberateľské* zvláštnosti, *prípisky* (pozri *grafické prípisky*), sú zamieňané *grafické listy* s vyšším číslom za nižšie (pozri *originál: grafický list, náklad, číslovanie grafického listu*), zamieňajú *faksimile* za pôvodnú tlač ap.; falzum e možné odhaliť často iba zložitým štýlovým, umeleckohistorickým, kritickým a porovnávacím rozborom (pozri *dejepis umenia, štýlová kritika, kritika výtvarného umenia, znalectvo*) a rozborom technologickým (pomocou chemických analýz, mikrofotografií, rentgenom ap.); objavy falzifikátov sú spojené s finančnými a odbornými aférami, pri ktorých bol vo 20.st. napr. odhalený padelateľ obrazov Gogha O.Wacker a padelateľ Vermeera H.von Meegeren; jedným z najčastejšie falšovaných maliarov je *M. Utrillo*; pozri *umelecký obchod; palimpsestom; premal'ba, remargácia; Rukopisy*

SME: falzifikát nie je *kópia*; ide o vedomé napodobenie existujúceho diela alebo *štýlu*, ktoré sa podpíše umelcovým menom a vydáva sa ako *originál*; falzifikát sa často zamieňa za *repliku*; replika je vlastne presnou kópiu diela, ak sa však vydáva za originál, stáva sa z nej falzifikát; rozoznať falzifikát býva ťažké a je predmetom *znalectva*; znalec je školený profesionál, ktorý je na základe štýlových znakov, „životopisu diela“ a podobne schopný určiť *autorstvo*; v odborných kruhoch sa falzifikátu hovorí aj falzum

porovnaj *kópia, replika, plagiat*; pozri *dielo; tzv. retranské idoly, Rukopisy, Ježišova kopija, Ján z Gamaly; premal'ba; remargácia; reagenčná farba; znalectvo; podpis; Lorrain Claude; J. F. Léger*

P. Picasso: Pierrot (zrejme falzum)

Fama/Fémé/Ossa (bohyňa) - v *gréckej mytológii* dcéra bohyně Gaii/Terry, zosobnená povest' v podobe operenej, okrídlenej obludy s množstvom uší, jazykov a očí; pozri *monštrá, grécka mytológia*

- Ossa, grécka bohyňa či skôr stelesnenie šepotu; stelesnenie povesti alebo správy; jej latinským ekvivalentom je Fama; vzhľadom k tomu, že často nemožné vysledovať správu k jeho zdroju, hovorilo sa o niečom takom, že to „prišlo od Dia“; podľa *Homéra* sa preto Ossa nazývala poslom *Dia*; Sofokles ju nazýva dcérou nádeje; grécki a latinskí básnici sa na ňu odvolávali v rôznych fiktívnych popisoch a v *Aténach* jej postavili oltár

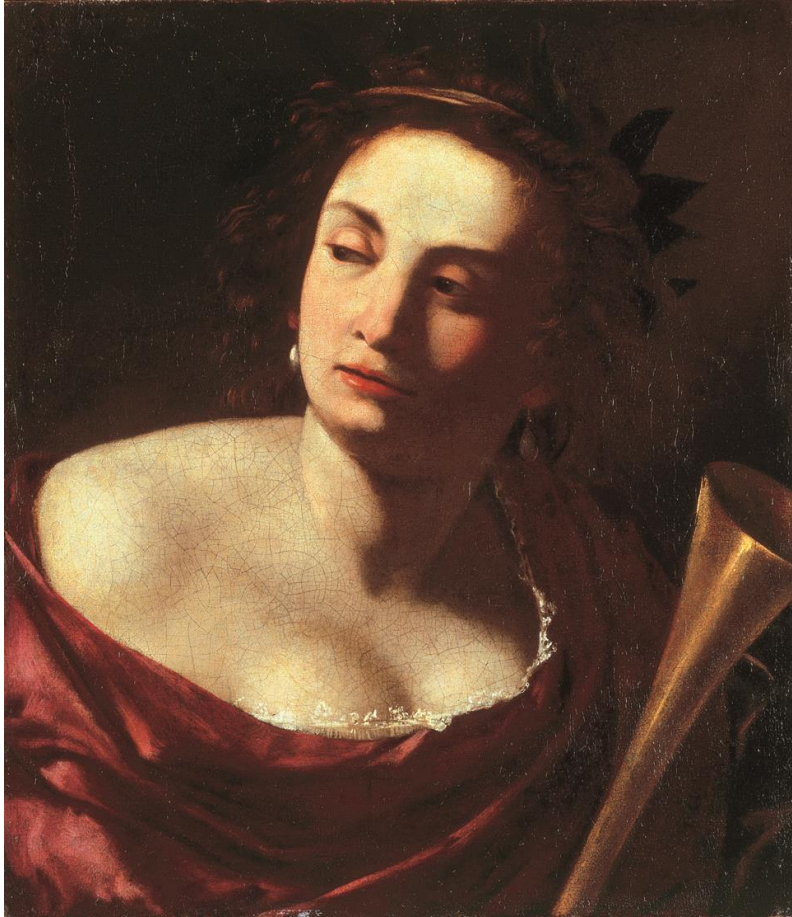
<http://sk.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1maň>
<http://www.theoi.com/Daimon/Pheme.html>

Bohyňa Fáma (antická soška)

H. Weigel st.: Fama (drevoryt, 16.st.)

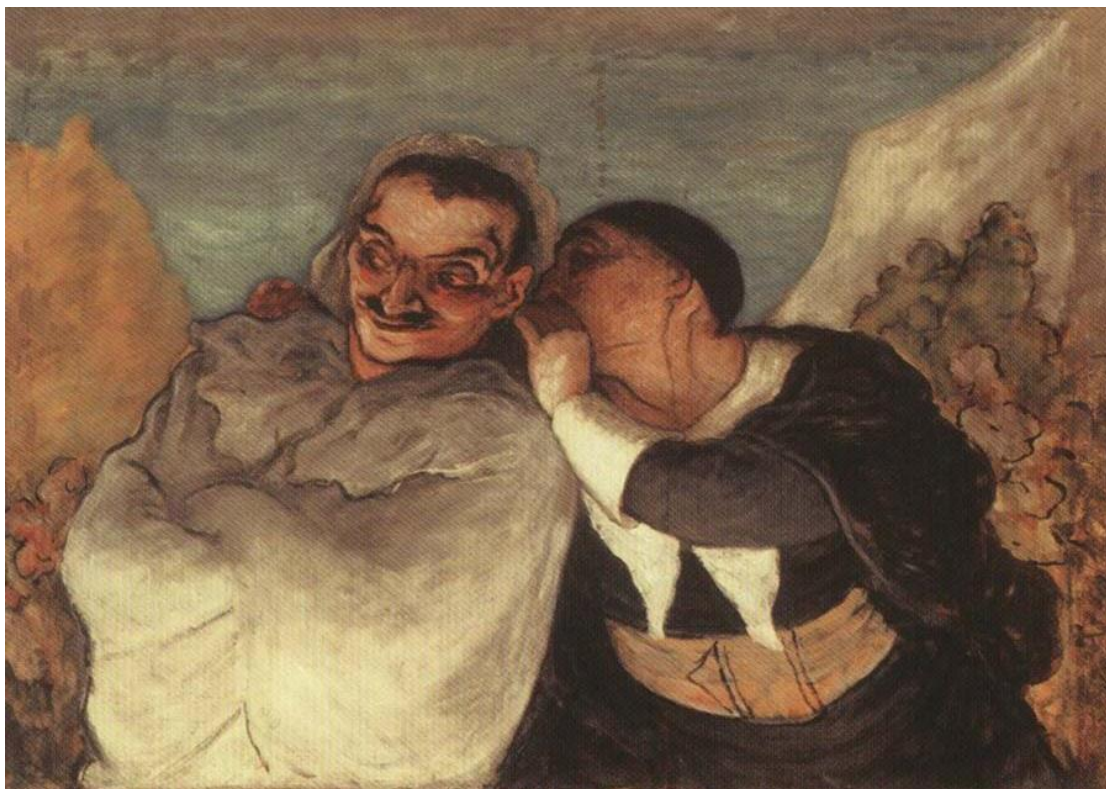

A. Gentileschi: Alegória Famy (1630-1635)

T. Galle podľa M. van Heemskerck: Honor, Splendor, Parsiti, Fama (rytina, 16.-17.st.)

fáma (informácia) - lat.; fáma je informácia o niečom, čo je zaujímavé pre veľké množstvo ľudí; nahrádza alebo dopĺňa oficiálne údaje a stáva sa súčasťou verejnej mienky; fáma primárne neplní zábavnú funkciu, má v poslucháčovi predovšetkým vyvolať dojem verného opisu skutočnosti, nemá rozvinuté dejové jadro a absentujú v nej kauzálne súvislosti, radí sa k nesujetovému folklóru; podľa T. Shibutaniho sú fámy improvizované informácie, ktoré sú výsledkom kolektívnej komunikácie; pojem fáma možno teda definovať ako vznik a šírenie tých informácií, ktoré ešte neboli potvrdené či vyvrátené oficiálnymi zdrojmi, čím získavajú určitú premennú hodnotu; k základným štrukturálnym znakom fámy patrí jej neustála aktualizácia

H. Daumier: Crispin a Scapin (1858-1860)

FAMU - *filmová a televízna fakulta Akadémie múzických umení v Prahe; zakladajúci a riadny člen Medzinárodného strediska pre spoluprácu filmových a televíznych škôl/ Centre International de Liason des Écoles de Cinéma et Télévision/ CILECT*

„famille noire“, „f.jaune“, „f.verte“, „f.rose“ - luxusné keramické výrobky: vázy, *taburetky*, sošky, misy, tanieri; zdobené veľmi jemným kvetinovým vzorom na čiernom podklade; pozri *Ginger Jar*, *čínska keramika*

<http://gotheborg.com/glossary/familienoire.shtml>

Ginger Jar (famille noire, 17.st.)

„**famille jaune**“ - od franc. jaune – „žltý“; druh čínskej keramiky so žltým podkladom

<https://www.google.sk/search?q=famille+jaune+chinese+porcelain&espv=2&biw=1849&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjR5JW7m9TKAhXEbxQKHWydBB4QsAQIGQ>

<https://www.google.sk/search?q=famille+jaune+chinese+porcelain&espv=2&biw=1849&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjR5JW7m9TKAhXEbxQKHWydBB4QsAQIGQ&dpr=1>

Porcelánová misa (famille jaune, Guangxi, Čína)

„**famille verte**“ - od franc. verte – „zelený“; druh čínskej keramiky so zeleným podkladom; *čínska keramika, Ginger jar*

http://www.icollector.com/19th-C-Chinese-Famille-Verte-Ginger-Jar-Kangxi_i13221178

Ginger jar (famille verte, dynastia Kangxi, 19.st.)

fandango - španielsky párový tanec, podobný boleru v trojnásobnom metre, tradične sprevádzaný gitarami a kastanetami alebo ručným tlieskaním (španiel. palmas); fandango môže byť spievané i tancované; pozri *tanec*

<https://en.wikipedia.org/wiki/Fandango>

https://www.google.sk/search?q=Fandango+in+painting&espv=2&biw=1843&bih=995&site=webhp&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjvI6S4J_LAhVEQJoKHZ0NApcQsAQIOg

P. Chasselat: Fandango (akvarel, 1810)

fanfáry - krátka hudobná skladba zvyčajne hraná trúbami alebo inými *dychovými nástrojmi*; v širšom zmysle tiež krátky úvod dychových nástrojov v orchestrálnej kompozícii; môže ísť napríklad o znelku, teda úvodnú hudobnú skladbu tzv. intrádu, prípadne o skladbu určenú na privítanie, hranú obvykle pri príchode významnej osoby; špeciálnym prípadom sú fanfáry hrané ako slávnostné ukončenie nejakej spoločenskej akcie, napríklad lovecké *halali*; vo francúzskom použití fanfára tiež môže odkazovať na lovecké signály (zahájenie honu, zabitie jeleňa; pozri *parfúzny lov*); vo Francúzsku a Taliansku v 19.st. sa fanfáry objavovali ako súčasť vojenskej alebo civilnej dychovky; vo francúzštine toto použitie existuje aj v súčasnosti; ako fanfáry sa často označujú varovné trúbenia, napríklad signál horí!, ktoré vydávajú hasičské húkačky a klaksóny, ktoré sú potom, v prenesenom slova zmysle tiež označované za slovom fanfáry; slovo pochádza od španielskeho koreňa fanfo („chvastať sa, chváliť sa“) z 15.st.; hoci slovo môže byť zvukomalebné, je tiež možné, že je odvodené z arabského slova anfár (فرن) trúba; slovo bolo prvýkrát objavené 1546 vo francúzštine a v angličtine v roku 1605, ale svoj súčasný význam získalo až v 19.st. (slávnostné hudobné vyznamenanie a uvítanie, napr. prezidenta); fanfáry boli napodobňované v umeleckej hudbe už od 14.st. (Beethoven: *Fidelio*, Smetana: *Libuše*); pozri *hahali*; *hudba*

Jehan de Gris: Scéna s fanfárami (detail, Roman d'Alexandre, 1338-1344)

Poľovnícka scéna (rukopis Master of Game od Edwarda, 2.vojvodu z Yorku, 1413)

Fang maska -

https://www.google.sk/search?q=Fang+maska&oq=Fang+maska&aqs=chrome..69i57j0l5.1531j0j7&sourceid=chrome&espvd=210&es_sm=93&ie=UTF-8
http://en.wikipedia.org/wiki/Traditional_African_masks

Fang maska (19.st.)

fank - funk art

Fantasos - v gréckej mytológii syn boha spánku *Hypna*, ktorý na seba berie neskutočnú podobu vecí a zjavuje sa ako prízrak; jeho bratmi boli *Morfeus* a *Fobetor*; pozri grécka mytológia; *metamorfóza*

fantastická hlavica - *hlavica fantastická*

fantastická krajina - komponovaná krajina, ktorá sa neopiera o konkrétnu predlohu a často má *idylické* či *romantické* ladenie; patri k nej talianska rokoková *vedute ideate*, známa aj pod francúzskym názvom *paysage de fantaisie*

J. Lievens: Fantastická krajina (17.st.)

fantastický - tal. grottesco > pozri *groteska*

fantastický realizmus - umelecký smer z raných 60.rokov 20.storočia, ktorý sa vyznačuje *manieristicky* pôsobiacim, estetizujúcim vizionárskym štýlom; pozri *realizmus*, *nová predmetnosť*

fantastickosť - vo *výtvarnom umení*: ireálne zobrazovanie predmetnej a spoločenskej skutočnosti; charakteristické črty: vysoký stupeň výtvarnej abstrakcie (zovšeobecnenie vecnej a spoločenskej skutočnosti, kozmologických predstáv, mytologického myslenia ap.), snaha po *magickom* ovládnutí prírody a spoločenských vzťahov, sprostredkovanie hlbšieho poznania skutočnosti; fantastickosť je podstatnou zložkou *alegórie* a *personifikácie*, najvýraznejšie zastúpená v *apotropejských* výtvoroch alebo pri kombinácii a prelínaní zlomkov predmetnej skutočnosti (pozri *monštrá*), ktoré síce odporuje bežnej vedomej skúsenosti ale neodporuje realite predstáv (sen, predstavy po požití psychotropných látok ap.); zo snových predstáv ťaží napr. fantastickosť *surrealistov*, z predstáv vyvolaných drogami *psychedelické umenie*; pozri *groteska*

fantázia - tiež *imaginácia/obrazotvornosť*

1.obrazotvornosť, predstavivosť; pozri *pareidolia*; *sýkorka* (Frotscher)

2.*dielo* zhotovené bez predlohy, iba z predstavy

1. schopnosť, ktorá je predpokladom akejkoľvek ľudskej pracovnej činnosti; pozri *artefakt*

2.vo výtvarnom tvorivom procese: predstavivosť, schopnosť obrazných, vizuálnych predstáv; líši sa od *výtvarnej pamäti* (uchovávanie predošlých vnemov); fantázia vnemy pretvára podľa výtvarného názoru, v ktorom môže byť aktívna do určitého stupňa a tiež do určitého stupňa vedomou činnosťou; krajnou medzou je *fantázia pasívna*, nepodliehajúca žiadnemu vedomému tvorivému ovládaniu; podmienkou umeleckého tvorivého procesu je *fantázia aktívna*; fantázia podlieha svetovému umeleckému názoru (pozri *sloh*); kritériom zmysluplnosti fantázie je presvedčivosť *diela*; pozri *intuícia*, *tvorivosť*; porovnaj *iluzionizmus*, *iluzívny*; *imaginácia*

P. Puvis de Chavannes: Fantázia (1866)

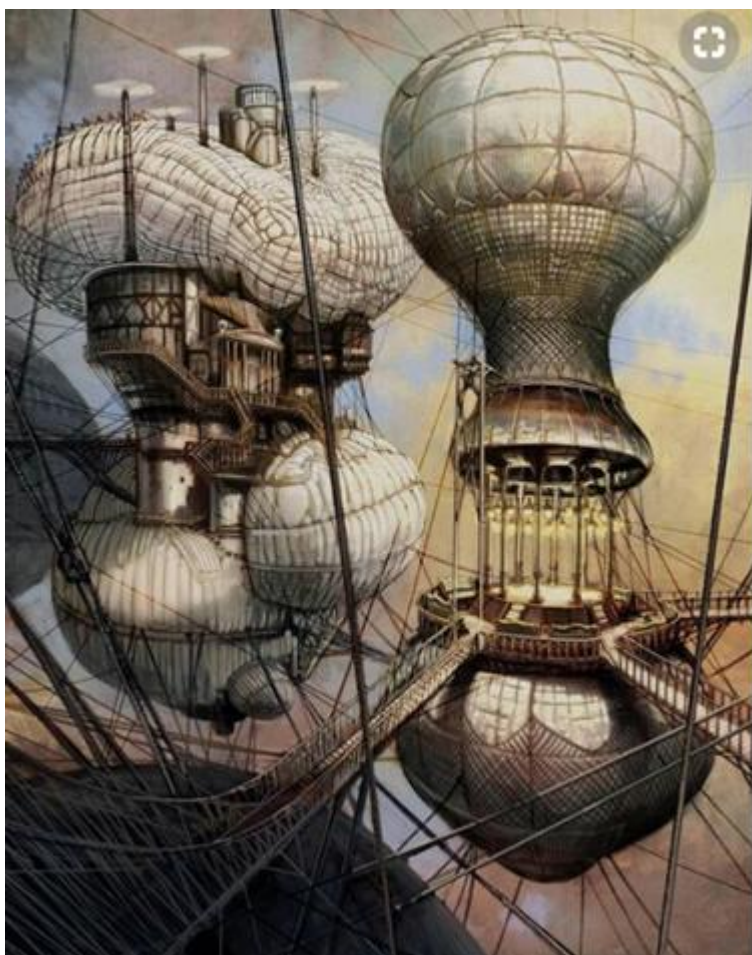
K. Perov-Vodkin: Fantázia (1925)

W. Wojtkiewicz: Fantázia (1906)

W. Wojtkiewicz: Fantázia (1906)

W. Wojtkiewicz: Fantázia (1906)

fantázia aktívna - *fantázia*, ktorá riadi vnemy vo tvorivom procese, je hnacou silou umeleckej tvorby, spojená s materiálovými možnosťami, vo *výtvarnom umení* vždy názorná bez ohľadu na stupeň *abstrakcie*

fantázia pasívna - forma *fantázie*, nepodliehajúca žiadnemu vedomému tvorivému ovládaniu (fantastické predstavy pod vplyvom drog alebo snové predstavy); pozri *psychedelické umenie*, *surrealizmus*

fantazijná krajina - vo všeobecnosti krajina bez reálnej predlohy, komponovaná (pozri *krajina komponovaná*), založená predovšetkým na predstavivosti s úmyslom vyvolať zvláštny citový zážitok (pozri *atmosféra*); pozri *paysage de fantaisie*

A. Galli da Bibbiena: Fantazijná krajina (18.st.)

I. Pavle: Siesta (2001)

Fantin-Latour Henri - (†1904); francúzsky maliar a litograf, najznámejší svojimi kvetinovými obrazmi a skupinovými portrétmi parížskych umelcov a spisovateľov; venoval veľa času kopírovaniu diel starých majstrov v Musée du Louvre a hoci sa spriatelil s niekoľkými mladými umelcami, ktorí neskôr boli spojení s impresionizmom, vrátane Whistlera a Maneta, Fantinove vlastné práce si udržali konzervatívny štýl (s výnimkou tu uvedených obrazov *Najáda* a *Pokušenie sv. Antona*); okrem svojich realistických obrazov vytvoril nápadité *litografie* inšpirované hudbou niektoré z veľkých klasických skladateľov; pozri *portrét skupinový*

http://en.wikipedia.org/wiki/Henri_Fantin-Latour

http://sv.wikipedia.org/wiki/Henri_Fantin-Latour

http://nl.wikipedia.org/wiki/Henri_Fantin-Latour

H. H. Fantin-Latour: Venus Anadyomene (litografia, 19.st.)
H. H. Fantin-Latour: Wagnerova múza (litografia, 1862)

H. H. Fantin-Latour: Súmrak bohov. Siegfried a rýnske panny (1886)

H. H. Fantin-Latour: Autoportrét (1859)

H. H. Fantin-Latour: Ateliér na Batignolles (1870)

H. H. Fantin-Latour: Roh stolu (sediaci zľava: P. Verlaine, A. Rimbaud, L. Valade, E. d'Hervilly, C. Pelletan; stojaci zľava: P. Elzear, É. Blémont, J. Aicard; 1872)

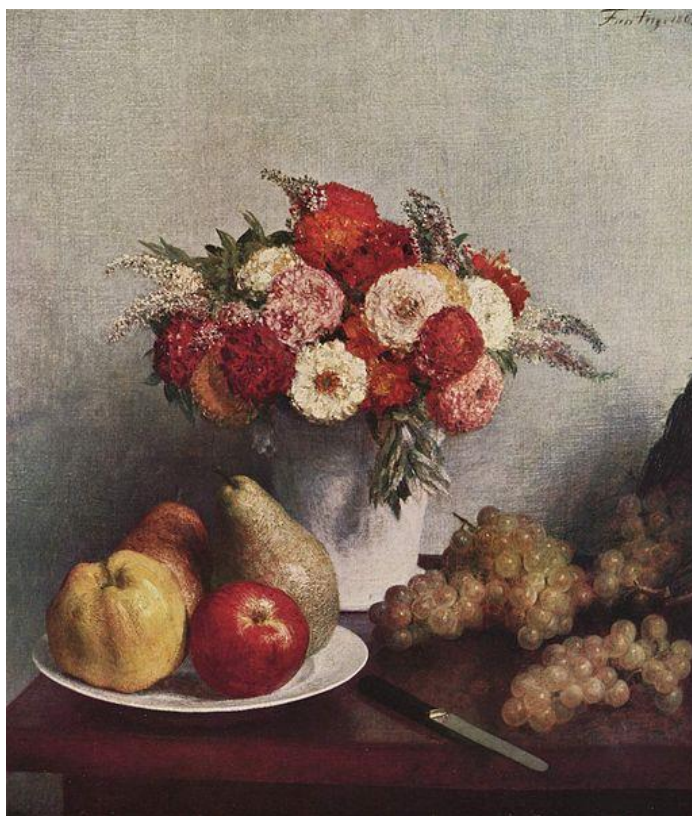
H. H. Fantin-Latour: Zátišie so strieborným pohárom a pohárom na šampanské (1871)

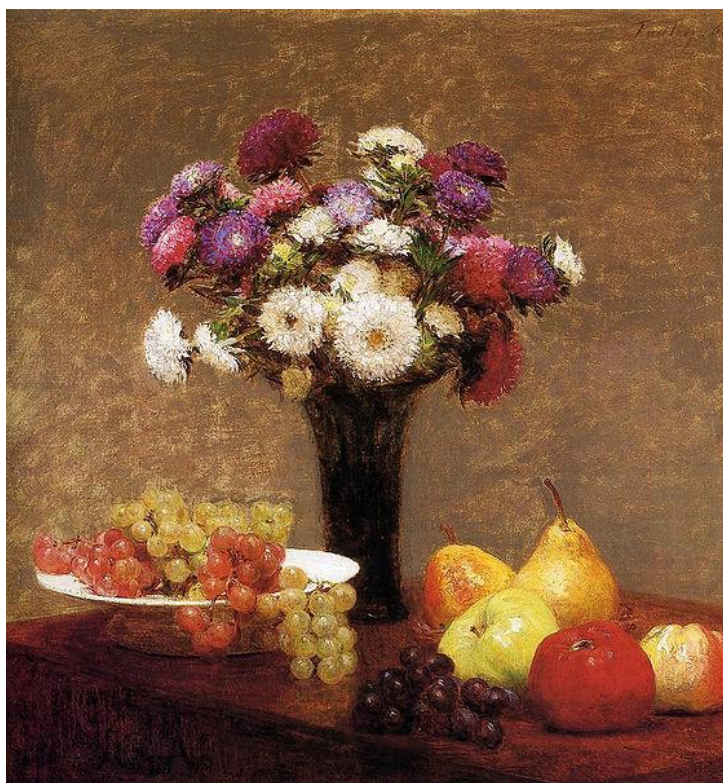
H. H. Fantin-Latour: Zátišie s broskyňami (1880)

H. H. Fantin-Latour: Tanier s jablkami (1861)

H. H. Fantin-Latour: Zátišie s kvetinami a ovocím (1865)

H. H. Fantin-Latour: Astry a ovocie na stole (19.st.)

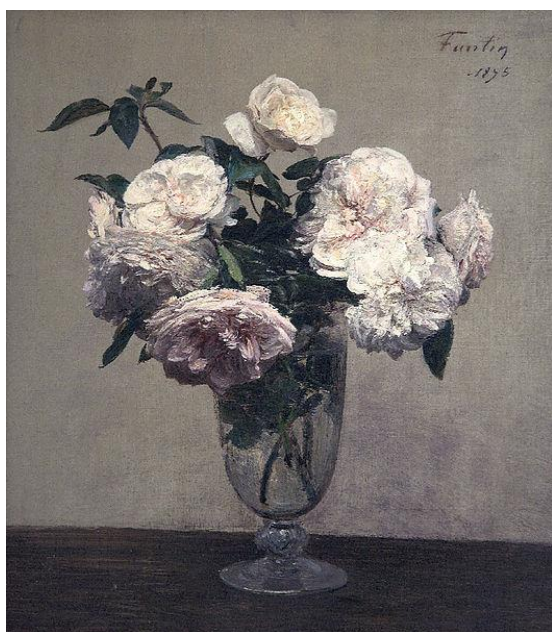
H. H. Fantin-Latour: Zátišie (1866)

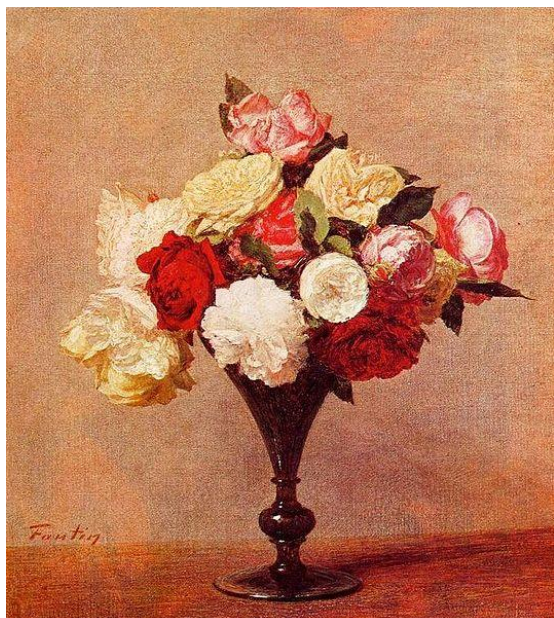
H. H. Fantin-Latour: Biele ruže, chryzantémy vo váze, broskyne a hrozno na stôle s bielym obrusom (1876)

H. H. Fantin-Latour: Zátišie. Roh stola (1873)

H. H. Fantin-Latour: Váza ruží (1875)

H. H. Fantin-Latour: Ruže vo váze (19.st.)

H. H. Fantin-Latour: Zátišie s japonskou miskou a tanierikom. Hloh vo váze (1872)

H. H. Fantin-Latour: Zátiešie s karafou. Kvetinami a ovocím (1865)

H. H. Fantin-Latour: Váza s pivonkami (1881)

H. H. Fantin-Latour: Édouard Manet (1867)
H. H. Fantin-Latour: Venuša a Kupido (1867)

H. H. Fantin-Latour: Ráno (19.st.)
H. H. Fantin-Latour: Narodeniny, Berlioz

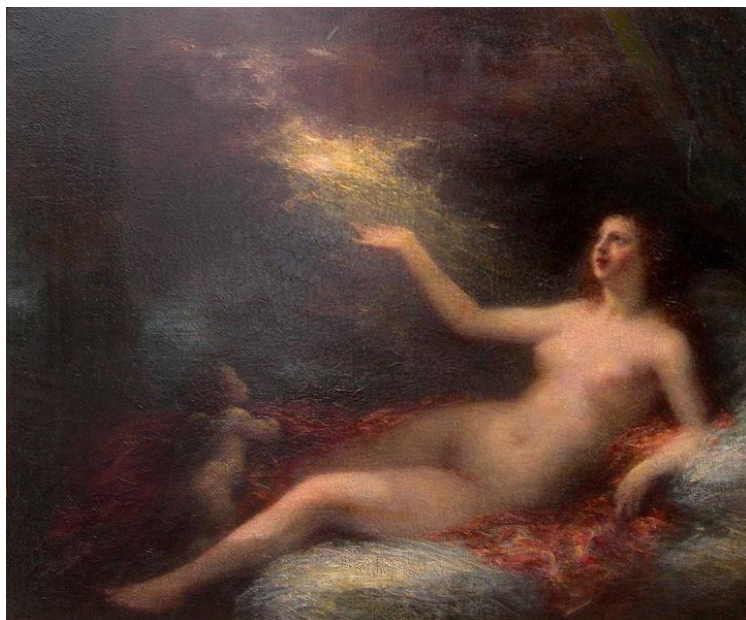

H. H. Fantin-Latour: Večer (18.st.)

H. H. Fantin-Latour: Najáda (19.s.)

H. H. Fantin-Latour: Danae

H. H. Fantin-Latour: Svitanie a Noc

H. H. Fantin-Latour: Pokušenie sv. Antona

H. H. Fantin-Latour: Dcéry Rýna alebo Zlato Rýna (1876)

Fanuel - miesto pri rieke Jabok, kde sa odohral *Jákovov boj s anjelom*
fanum - *posvätný okrsok*; pozri *profánny*

Etruský posvätný okrósok v Orvieto

fa presto - z tal. – „urob rýchlo“; rýchla *mal'ba*, nerešpektujúca technológiu, prípravu *podkladu*, znášateľnosť farieb, možnosti ich vrstvenia a miešania, dobu schnutia; diela podliehajú rýchlemu zániku; napriek tomu rad talianskych romantických maliarov v 18.st. tvrdil, že ohľadom na technológiu, t.j. remeselné predpoklady, obmedzujú tzv. vysoké umenie; porovnaj *alla prima*; pozri *maliarske techniky*; (neapolský maliar *fresiek* L.Giordano, zvaný Fa presto)

fara - cirkevná budova, v ktorej sídli *kňaz*, ktorý má na starosti cirkevnú správu určitej oblasti - farnosti; v *baroku* má vzhľad malého *zámku* a obsahuje predpísaný počet miestností pre návštevy cirkevných hodnostárov apod.; porovnaj *kurácia*, *kapitula*, *vikariát*, *kaplánka*; *farár*, *kaplán*

faraón - 1.v egyptskej Starej ríši označenie veľkého domu - kráľovského paláca (pozri *Egypt*)
2.v Novej ríši aj označenie titulu kráľa

Discovery v súvislosti s témou Faraóni ženského rodu: existoval rad kráľovských manželiek s právomocami faraóna; najznámejšími boli Hatšepsovet/Hatšepsut (18.dynastia, 1490-1468 pr.Kr.), Nefertiti (18.dynastia, 1377-1857 pr.Kr.), Nefertari (19.dynastia, hlavná manželka Ramese II. Veľkého) a Kleopatra (z rodu grécko-macedónskeho pôvodu z rodu Ptolemaiovcov, 69-30 pr.Kr.); staroveký Egypt poskytoval ženám do tých čias nepoznanú slobodu; mohli mať svoj vlastný majetok, mohli po sebe zanechať poslednú vôľu, mohli sa rozvádzať a dokonca aj ich mzda bola rovnaká ako mzda mužov; toto postavenie ženy v Egypte vychádzalo z egyptských názorov na vesmír; už v preddynastickom období (pozri *egyptské umenie*) určila rovnoprávnú úlohu muža a ženy *Maat* (bohyňa *spravodlivosti*); celá egyptská civilizácia bola založená na maat muža a ženy; podľa mýtu popísaného po 3.tis.ročných chrámových stenách v *Karnaku*, na počiatku bolo prázdno sveta; potom sa z temnoty vynoril zlatý, slnečný boh *Amon* a jeho božská manželka *Mut*; *Mut* pomocou svojich kúziel prebudila *Amona* a ako hovoria staré texty, rozduchala jeho oheň a prudkú radosť a tak vznikol vesmír; Egypťania verili, že keby nebol znova *Amon* rituálne podnecovaný ku stvoreniu vesmíru, celý kozmos by sa zrútil (pozri *mýty kozmogonické*); preto každý deň vchádzala do chrámu v *Karnaku* skupina žien, kráľových manželiek, ich slávnostný sprievod prechádzal nedotknuteľným územím *Amona* do najposvätejšieho miesta v Egypte - do *Amonovej svätyne*; tam v podobe zlatej sošky bola pozemská manifestácia slnečného boha *Amona* a tu *božia manželka* (vybraná do tejto funkcie faraónom, alebo si túto funkciu šikovnosťou a intrigami prisvojila), v absolútnej intímite znovu uskutočňovala príbeh stvorenia vesmíru; takáto žena časom využila svoju náboženskú funkciu a vládla ríši neobmedzenou silou ako bohyňa; najposvätejším miestom Egypta boli *Théby*, srdce egyptskej ríše v období 2100-500 pr.Kr., stredisko kultu boha *Amona*; tu sa nachádzal obrovský chrámový okrósok Karnak s chrámom *Amona*; ku chrámu *Amona* v *Karnaku*, blízko východného brehu Nílu, vedie cesta lemovaná *sfinami*; do chrámu vedie deväť brán, z ktorých prvá je najposvätejšia; chrámový okrósok *Amona* sám o sebe bol dva razy väčší ako *Vatikán* a nachádza sa v ňom najväčší *obelisk* na svete; faraóni boli *Amónovi* blízki, ale najbližšími boli božské manželky, bez ktorých by sa rozpadol vesmír; prvou božskou manželkou bola stará matka kráľovnej Hatšepsovet/Hatšepsut; Hatšepsut bola hlavnou manželkou kráľa *Tuthmose I.*; po smrti svojho manžela vládla za neplnoletého *Tuthosa III.*, syna svojej sestry a *Tuthosa II.*; (dôkazom toho, že bola skutočnou vládkyňou je na svojich portrétoch a sochách zobrazená s faraónskou bradou a v patričnej veľkosti); v oblasti dnešného El Bahrí v Údolí kráľov sa nachádza do skaly vytesaný chrám Hatšepsovet; tu stoja najväčšie obelisky na svete; vážia 360 tun a merajú 27m

(pozri *Veľká sfinga*) a ich hroty (*pyramidion*) boli pokryté *elektronom*; Hatšepsovet postavila v Údolí kráľov prvý chrám (pozri *egyptská architektúra pohrebná*); Tuthmose III. sa ku koncu vlády pokúšal neutralizovať postavenie božích manželiek a navrátiť im iba obradnú funkciu bez skutočnej politickej moci; nechcel, aby sa jeho malému synovi prihodilo to, čo jemu, že by zaňho v čase detstva vládla niektorá z faraónových žien, ktorej sa podarí prostredníctvom Amonovho kultu uchvátiť moc; kult božích manželiek obnovila Nefertiti, manželka Achnatona (pôvodne Amenhotepa IV.); hoci Achnaton zaviedol kult nového a jediného boha - Atona (aby tak paralyzoval moc kňazstva, ktorá bola spätá so širokým egyptským *panteónom*), Nefertiti vykonávala obete novému bohu rovnako, ako tomu bolo v prípade starého boha Amona; po jej smrti kňazská vrstva nové učenie zavrhol a faraona Achnatona aj Nefertiti, ktorá ho prežila, sa usilovala vymazať z histórie ničením ich chrámov a sôch (v prípade Nefertiti zrejme dokonca tým najhorším spôsobom: zneuctením jej *múmie*, porušením jej celistvosti); o 60 rokov neskôr, roku 1290 pr.Kr. sa usilovala oživiť postavenie božej manželky Nefertari, hlavná manželka faraóna Ramsese II. Veľkého; Ramsese Veľký nemal potrebný božský pôvod (bol iba synom faraóna a jeho druhej manželky), a preto potreboval byť zosobášený s božou manželkou; podporoval kult božích manželiek, ktorý by mu zaistil potrebnú vážnosť; Nefertari sa podarilo upútať faraónovu pozornosť, vyniknúť spomedzi 20 manželiek a tisícok konkubín (pozri *móda*) a získať potrebný titul božej manželky; o jej moci svedčí chrám v Abú Simbel, kde sa nachádza medzi štyrmi kolosálnymi sediacimi sochami jedna jej socha, rovnako veľká ako socha faraóna Ramsese Veľkého; keď vo veku 45 rokov Nefertari zomrela, Ramsese jej dal postaviť „dom večnosti“ plný krásnych farebných *hieroglyfov*; pre svoju krásu je považovaný za *egyptskú Sixtínsku kaplnku* a je cenený ako najkrajšia objavená hrobka starého Egypta; o 100 rokov neskôr vtrhli do Théb čierni Núbijci, ktorí do tých čias boli iba egyptskou kolóniou; aby mohli núbijskí faraóni ďalej dobývať územia severného Egypta, potrebovali si zabezpečiť posvätné mesto Théby; k tomu im mala poslúžiť funkcia božej manželky, ktorú dávali svojim dcéram; tie to využili a opäť sa dostávali od obradnej k politickej moci, čo trvalo približne 500 rokov; na vyobrazeniach sú rovnako veľké ako boh a na hlave majú faraónovu korunu vpredu so vztýčenou hlavou *urea* a vzadu s dvoma pštrosími perami (*ureus* aj pštrosie perá boli symbolmi faraóna); najmocnejšie božie manželky vládli od 1150-525 pr.Kr.; predpokladá sa, že žili v celibáte, nakoľko svoj titul odovzdávali adoptívnym dcéram; do akej miery to bol skutočný celibát je ťažké potvrdiť, ale rozhodne v celibáte nežila posledná egyptská kráľovná Kleopatra, ktorá sama seba a rímskeho vodcu Antonia vyhlásila za božstvá

Discovery v súvislosti s témou Pod pokrievkou: s egyptskými múmiami, najmä múmiami faraónov v kráľovských hrobkách je spojená viera v „kľatbu faraónov“ určenú tým, ktorý naruší ich posmrtný pokoj; bola vyvolaná smrťou niekoľkých archeológov, najmä anglického archeológa Howarda Cartera, ktorý roku 1922 vnikol do Tutanchamonovej hrobky v *Údolí kráľov*; o rok neskôr zomrel na infekciu rany po uštipnutí moskytom a za ním zomierali ďalší jeho rodinní príslušníci a archeológovia, takže sa objavila viera, že jestvuje čosi ako kľatba faraónov; vedci už dávno predtým samozrejme zistili, že jestvuje v podobe varovných nápisov a sošiek s palicou; po tom, čo sa o nešťastiach dozvedeli samozvaní zberatelia z radov návštevníkov, začali sa kľatby obávať a zbavovať sa týchto ukoristených pamiatok (niekedy išlo o lebky, časti kostí ap.); vracali ich na miesto nálezu alebo aspoň zasielali do káhirskeho múzea

pozri *sykomora*, *klášt*, *bendžjet*, *ureus*, *vedžo*, *fabelum*, *korbáč*, *Hór*, *Kechebet*, *božie manželky*, *kánon frontality*; *dom zrodenia*; *kohlos/kohl*, *sykomora*, *oko*; *zlato*; *ryba*; *palica pastierska*; *sup* (Biedermann, Becker); *včela* (Eurotelevízia); *Mert*; *egyptské umenie*; *karikatúra*; *obelisk* (Cox)

Tumba faraóna Horemheba s bohom Anupevom a Hórom

faraónske insígnie - *insígnie faraónov*

farár - duchovný spravujúci určitú *farnosť*; pozri *fara*, *vikariát*; *kňaz*, *klérus*; *pápež*, *kardinál*, *biskup*, *opát*, *farár*, *kanonik*; *prelát*; *cirkev bratstvá*

Slovenský rezbár z 18.storočia: Evanjelista (1700-1800)

Slovenský rezbár z 18.storočia: Sv. Otec v klobúku (1700-1750)

farári - hovorové označenie stúpcov *Parsonovej novej školy pre dizajn*

Faras - mesto v Sudáne na ľavom brehu *Nílu*; v stredoveku religiózne a kultúrne centrum Núbie; odkrytý kláštor, biskupský palác a najmä svätyne z konca 7.st. s byzantskými *koptskými* nástennými maľbami z 9.-12.storočia v technike *all seco*; pozri *Museum narodowe w Wroclawie*